

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA I WCZESNOSZKOLNA – NOWE PODSTAWY PROGRAMOWE

Konferencje szkoleniowe, poświęcone szczegółowej analizie celów, treści i warunków kształcenia dzieci we wszystkich obszarach edukacyjnych

prof. zw. dr hab. Edyta Gruszczyk-Kolczyńska

Profesor zwyczajna Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Autorka nowej podstawy programowej.

Spis treści

1. Wprowadzenie	1
2. Założenia i obszary problemowe konferencji szkoleniowych dla nauczycieli	3
3. Ważniejsze kwestie organizacyjne	17

1. Wprowadzenie

Od początku roku szkolnego 2009/2010 edukacja przedszkolaków i uczniów klasy I szkoły podstawowej prowadzona jest zgodnie z wytycznymi zawartymi w nowych *Podstawach programowych wychowania przedszkolnego* i *Podstawach programowych edukacji wczesnoszkolnej*¹. Dokumenty te zostały skonstruowane na zasadzie stopniowych przybliżeń²: kolejne wersje wielokrotnie poprawiano, uwzględniając uwagi i propozycje zebrane w ramach konsultacji społecznych oraz recenzje specjalistów wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej. Po tych korektach³

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół określa: a) podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego (załącznik nr 1), b) podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (załącznik nr 2), c) podstawę programową dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych i gimnazjach (załącznik nr 3), d) podstawę programową dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego (załącznik nr 4), e) podstawę programową dla zasadniczych szkół zawodowych (załącznik nr 5), f) podstawę programową dla szkół policealnych (załącznik nr 6), g) podstawę programową dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (załącznik nr 7).

Zgodnie z tym rozporządzeniem *Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* określoną w załączniku nr 1, stosuje się począwszy od roku szkolnego 2009/2010, natomiast *Podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, określoną w załączniku nr 2 – począwszy od roku szkolnego 2009/2010 w klasach I szkoły podstawowej.

² Kolejne wersje były opracowane przez powołany przez Ministra Edukacji Narodowej zespół specjalistów wychowania przedszkolnego oraz nauczania początkowego. Byli wśród nich: pedagodzy i psychologowie, doradcy metodyczni, nauczyciele wiodących placówek oświatowych. Pracami tego zespołu kierowała E. Gruszczyk-Kolczyńska.

³ Ze względu na wagę i złożoność tego dokumentu można go korygować długo i wielokrotnie. Dogłębna analiza przysyłanych uwag wykazała też, że wiele z nich było sprzecznych, a wprowadzenie niektórych propozycji nie przyczyniało się do lepszej jakości *Podstaw*. W grudniu 2008 r. uznano, że formuła skorygowanych *Podstaw* jest

nadano im formę dokumentów załączonych do *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej* z dnia 23 grudnia 2008 r.

W styczniu 2009 r. *Podstawy programowe wychowania przedszkolnego* i *Podstawy programowe edukacji wczesnoszkolnej* zostały podane do powszechnej wiadomości w Dzienniku Urzędowym (nr 4 z 15 stycznia 2009 r.) oraz na stronach internetowych Ministerstwa Edukacji Narodowej (www.reformaprogramowa.men.gov.pl). W czerwcu 2009 r. wszystkie placówki oświatowe otrzymały ośmiotomową publikację poświęconą nowej podstawie programowej. Tom pierwszy tej serii dotyczy edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej⁴ i zawiera:

- informacje o potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego,
- *Podstawę programową wychowania przedszkolnego*, zalecane warunki i sposób realizacji, a także komentarz do podstawy programowej wychowania przedszkolnego,
- *Podstawę programową edukacji wczesnoszkolnej*, zalecane warunki i sposób realizacji oraz komentarz do podstawy programowej edukacji wczesnoszkolnej,
- opinie Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i Rektorów Akademickich Szkół Polskich o podstawie programowej.

Osoby zainteresowane edukacją przedszkolną i wczesnoszkolną miały i nadal mają zapewniony swobodny dostęp do dokumentów regulujących działalność pedagogiczną przedszkoli i szkół. Ponadto od stycznia do chwili obecnej dokumenty te omawiano i analizowano na licznych konferencjach⁵ i zebraniach rad pedagogicznych⁶. Były też one prezentowane rodzicom dzieci, które niebawem rozpoczną naukę w szkole⁷.

czytelna, a zawarte w niej zalecenia są poprawne merytorycznie i przyczynią się do lepszej realizacji edukacji przedszkolnej i szkolnej. Nie bez znaczenia był tu też rytm roku szkolnego – czas potrzebny do konstruowania programów autorskich, które stanowią konkretyzację i rozszerzenie ustaleń zawartych w *Podstawach*. A te muszą być gotowe przed rozpoczęciem roku szkolnego, wszak według programów nauczyciele planują, a potem organizują edukację przedszkolną.

⁴ *Podstawa programowa z komentarzami: edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna*, tom 1. Seria „Szkoła skuteczna, przyjazna i nowoczesna”. Wydawnictwo Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa 2009.

⁵ Założenia, cele i treści kształcenia określone w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego* i w *Podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej* osobiście wyjaśniałam i omawiałam na konferencjach w Szczecinie (5 stycznia), w Gorzowie Wielkopolskim (6 stycznia), w Bydgoszczy (7 stycznia), w Gdańsku (8 stycznia), w Olsztynie (9 stycznia), w Łodzi (16 stycznia, 23 lutego i 16 czerwca), we Wrocławiu (5 lutego i 30 marca), w Warszawie (13 lutego i 7 maja), w Katowicach (16 lutego), w Rzeszowie (2 marca), w Lublinie (6 marca), w Białymstoku (6 marca), w Poznaniu (16 marca), w Kielcach (19 marca), w Krakowie (24 marca), w Piasku (woj. śląskie) (15 maja), Jaworze koło Bielska (18 maja), Słupii (11 września), Koninie (11 września). W każdym w wymienionych spotkań brało udział często więcej niż 240 nauczycieli doradców metodycznych, dyrektorów przedszkoli i szkół oraz przedstawicieli władz samorządowych i oświatowych. Na spotkaniu we Wrocławiu i Koninie na sali było ponad 600 osób, w tym także rodzice dzieci rozpoczynających naukę w szkole. Ponadto w okresie od stycznia do września 2009 r. M. Skura i M. Lisicki przedstawiali założenia, cele i treści kształcenia określone w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego* i w *Podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej* na konferencjach w Jeleniej Górze, Opolu, Rybniku, Wałbrzychu, Legnicy, Chełmie, Nowym Sączu, Mielcu, Krośnie, Kutnie, Bydgoszczy, Słupsku, Pile, Koszalinie, Olsztynie, Radomiu i Głogowie. W każdej z tych konferencji uczestniczyło ponad 160 nauczycieli. E. Zielińska przedstawiała założenia, cele i treści kształcenia określone w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego* i w *Podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej* na konferencjach we Wrocławiu, w Nysie i w Opolu, w Kielcach i Krakowie, w Lublinie i w Łodzi, w Lesznie i w Głucholazach, w Łodzi i w Lesznie, w Kluczborku, w Pruszkowie i w Piasecznie, w Trzcianie i w Mławie, w Sulejówku, w Warszawie, w Katowicach, w Białymstoku i w Augustowie, w Olsztynie, w Bielsku-Białej, w Częstochowie. W każdym spotkaniu brało udział ponad 100 nauczycieli i rodziców.

⁶ Z mojego rozeznania wynika, że bodaj w każdym przedszkolu i w każdej szkole podstawowej organizowano rady pedagogiczne, na których omawiano nowe podstawy programowe. Przedstawiali je przygotowani do tego pedagodzy, liderzy szkoleni przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, doradcy metodyczni i dyrektorzy placówek oświatowych przygotowani do tego w Ośrodkach Metodycznych.

⁷ Przykładem są zebrania nauczycieli przedszkoli i rodziców organizowane we maju, czerwcu i wrześniu 2009 r. w Warszawie, Wrocławiu, Pruszkowie, Wołominie. Zebrania te były organizowane przez władze samorządowe

Sądząc po liczbie osób biorących udział w tych wydarzeniach, można przyjąć, że nauczyciele orientują się w tym, co zawiera nowa *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* oraz nowa *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, I etap edukacyjny: klasy I-III, edukacja wczesnoszkolna*. Doradcy metodyczni, dyrektorzy i nauczyciele przedszkoli i szkół są też świadomi tego, że dokumenty te są opracowane w języku wymagań i oczekiwań. Zdają sobie sprawę z tego, że:

- obowiązkiem nauczycieli wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej jest realizacja celów i treści kształcenia zawartych w *Podstawach*,
- dzieci kończące edukację przedszkolną, a potem klasę I oraz klasę III mają wykazać się co najmniej wiadomościami i umiejętnościami w każdym z obszarze edukacyjnym opisanym w *Podstawach*.

Z rozmów z nauczycielami wynika jednak, że spełnienie tych wymogów jest trudne, gdyż nie dysponują oni należyłą wiedzą pedagogiczną dotyczącą realizacji treści kształcenia w wielu obszarach edukacyjnych zawartych w nowych *Podstawach*. Dotyczy to zarówno kształtowania konkretnych wiadomości i umiejętności, jak i wspomagania rozwoju umysłowego dzieci, budowania systemu wartości, a także wielu innych ważnych zakresów kształtowania dziecięcych umysłów. Problem polega na tym, że istniejące metodyki wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w wielu zakresach nie uwzględniają tego, co zawierają nowe *Podstawy*. Nim zostaną opracowane takie metodyki, **trzeba pilnie organizować konferencje szkoleniowe, w ramach których omówi się szczegółowo treści kształcenia oraz ich realizację według zaleceń zawartych w *Podstawach programowych edukacji przedszkolnej* i w *Podstawach programowych edukacji wczesnoszkolnej***. Niezbędne jest także omówienie uwarunkowań psychologicznych oraz ustaleń metodycznych. Chodzi przecież o to, aby nauczyciele potrafili organizować i prowadzić edukację przedszkolną i wczesnoszkolną w sposób przyjazny dla rozwoju umysłowego dzieci.

2. Założenia i obszary problemowe konferencji szkoleniowych dla nauczycieli

Dla uzyskania dobrych efektów edukacyjnych treści kształcenia realizowane w klasie I muszą stanowić kontynuację i rozszerzenie treści edukacji przedszkolnej. Od tego, jak dzieci w przedszkolu zostaną przygotowane do podjęcia nauki w szkole, zależą bowiem efekty edukacyjne w klasie I. Jeżeli uczniowie w pierwszym roku szkolnego nauczania opanują to, co jest przewidziane w *Podstawach* dla klasy I, można z powodzeniem zrealizować edukację w następnych klasach edukacji wczesnoszkolnej. Gdy uczniowie klasy III zostaną dobrze przygotowani do nauczania przedmiotowego, nie będzie większych kłopotów z edukacją w klasach IV-VI. Z tych powodów **niebywale ważna jest spójność celów i treści kształcenia na styku edukacji przedszkolnej i edukacji w klasach początkowych, a potem edukacji pierwszego i drugiego etapu edukacyjnego**.

i oświatowe oraz dyrektorów przedszkoli. W zebraniach tych uczestniczyło ponad 800 osób. Podstawę programową przedstawiała E. Zielińska i E. Gruszczyk-Kolczyńska.

Dla dobitnego podkreślenia takiej ciągłości edukacyjnej w określeniu każdego zakresu edukacji realizowanej w klasie I podana jest jego nazwa szkolna i równoważniki z wychowania przedszkolnego, np. obszar *Edukacja społeczna* (nazwa szkolna) i *Wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi* (nazwa przedszkolna). Ponadto, w uwagach dotyczących warunków i sposobu realizacji *Podstaw* podkreślono, że nauczyciele przedszkola mają znać *Podstawę programową edukacji wczesnoszkolnej*, a nauczyciele uczący w szkole *Podstawę programową wychowania przedszkolnego*.

Ze względu na spójność i ciągłość kształcenia na styku wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w konferencjach szkoleniowych muszą uczestniczyć jednocześnie nauczyciele klas początkowych i nauczyciele przedszkoli, niezależnie od formuły organizacyjnej placówki, w której pracują⁸. Dodać tu trzeba, że za kilka lat dominującą formą wychowania przedszkolnego będą małe przedszkola, bo ich formuła organizacyjna uwzględnia w większym stopniu sytuację demograficzną i potrzeby rodziców dzieci w wieku przedszkolnym.

Z analizy treści kształcenia oraz zalecanych warunków i sposobów ich realizacji zawartych w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego* i w *Podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej* wynika, że na konferencjach szkoleniowych trzeba szczegółowo omówić 8 przedstawionych niżej bloków problemowych.

Blok 1

Cele i treści wychowania w przedszkolu i w klasach początkowych szkoły podstawowej, ze szczególnym uwzględnieniem klasy I (kształtowanie systemu wartości, wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi, edukacja społeczna)

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować wyjaśnienie następujących kwestii:

- a) dlaczego budowanie systemu wartości – zwłaszcza w zakresie rozróżniania przez dzieci dobra od zła i preferowania dobra – zajmuje ważne miejsce w dokumentach wyznaczających działalność przedszkola i szkoły,
- b) w jaki sposób cel ten konkretyzowany jest we wszystkich zakresach wspomagania rozwoju i edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej dzieci (od kształtowania umiejętności społecznych aż po wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne),
- c) jakie możliwości umysłowe dzieci trzeba brać pod uwagę przy realizacji celów i treści wychowawczych zawartych w *Podstawach*,
- d) reguły współpracy z rodzicami w sprawie kształtowania systemu wartości i dobrego wychowania dzieci,
- e) jakie jest usytuowanie obszaru edukacyjnego „etyka” w edukacji szkolnej i w jaki sposób trzeba realizować zawarte w nim treści kształcenia.

⁸ W tym także przedszkola organizowane według zaleceń określonych w publikacji *Rok przedszkolaka. Jak organizować edukację przedszkolną w nowych formach. Informator Ministerstwa Edukacji Narodowej. Informator 2008/2009* (Warszawa, czerwiec 2008). Przypominam, że w publikacji omawia się sytuację wychowania przedszkolnego w Polsce, w tym konieczność organizowania alternatywnych form wychowania przedszkolnego. W części drugiej opisane są krok po kroku czynności, jakie trzeba wykonać, organizując małe przedszkole. W załącznikach znajdują się ważne dokumenty regulujące funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego.

Następnie trzeba szczegółowo omówić uwarunkowania psychologiczne i ważniejsze wskazania metodyczne takiego kształtowania:

- systemu wartości i umiejętności społecznych dzieci, aby kończąc przedszkole:
 - ✓ potrafiły obdarzać uwagą inne dzieci i dorosłych, rozumieć to, co oni mówią i czego oczekują,
 - ✓ umiały przestrzegać reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współdziałanie w zabawach i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych, a także grzecznie zwracały się do innych w domu, w przedszkolu, na ulicy,
 - ✓ w miarę samodzielnie radziły sobie w sytuacjach życiowych i próbowały przewidywać skutki swoich zachowań,
 - ✓ umiały się przedstawić (podać swoje imię, nazwisko) i wiedziały, komu można podać informacje dotyczące adresu zamieszkania,
 - ✓ wiedziały, że nie należy chwalić się bogactwem i dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach;
- systemu wartości oraz umiejętności społecznych małych uczniów, aby uczniowie ci pod koniec klasy I:
 - ✓ potrafili odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z dorosłymi i rówieśnikami,
 - ✓ byli przekonani o tym, że warto być odważnym, mądrym i pomagać potrzebującym, nie należy kłamać i zatajać prawdy itp.,
 - ✓ rozumieli, że wszyscy ludzie mają te same prawa i że nie można dążyć do zaspokojenia swych potrzeb kosztem innych,
 - ✓ współpracowali z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych oraz przestrzegali reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, grzecznie zwracali się do innych w szkole, w domu i na ulicy,
 - ✓ mieli rozeznanie, że pieniądze otrzymuje się za pracę; dostosowywali swe oczekiwania do realiów ekonomicznych rodziny,
 - ✓ znali niektóre zagrożenia ze strony innych ludzi oraz wiedzieli, do kogo i w jaki sposób należy się zwrócić o pomoc,
 - ✓ mieli rozeznanie, gdzie można bezpiecznie organizować zabawy, a gdzie nie można i dlaczego;
- treści kształcenia z zakresu wychowania rodzinnego, obywatelskiego i patriotycznego, aby starsze przedszkolaki i mali uczniowie:
 - ✓ umieli wymienić imiona i nazwiska osób bliskich, a także wiedzieli, gdzie pracują i czym się zajmują,
 - ✓ orientowali się w tym, co wynika z przynależności do swojej rodziny i dążyli do wywiązywania się z powinności wobec bliskich,
 - ✓ znali nazwę miejscowości, w której mieszkają i potrafili określić jej status administracyjny (wieś, miasto), a także orientowali się w znajdujących się w niej ważniejszych instytucjach i w rolach społecznych pełnionych przez ważne osoby, np. policjanta, strażaka, lekarza, weterynarza (chodzi o to, aby dzieci potrafiły zwrócić się do nich o pomoc, jeżeli zachodzi taka potrzeba),
 - ✓ wiedzieli, jakiej są narodowości, że mieszkają w Polsce, a stolicą Polski jest Warszawa, że Polska znajduje się w Europie, znali symbole narodowe (flaga, godło, hymn), rozpoznawali flagę i hymn Unii Europejskiej;

- treści kształcenia zawartych w obszarze kształcenia „etyka”, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ przestrzegali reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej i w świecie dorosłych (grzecznie zwracali się do innych, ustępowali starszym miejsca w autobusie, podawali upuszczone przedmioty itp.),
 - ✓ wiedzieli, że nie można dążyć do zaspokojenia swych pragnień kosztem innych i niszczenia przyrody,
 - ✓ zdawali sobie sprawę z tego, jak ważna jest prawdomówność i starali się przeciwstawiać się kłamstwu i obmowie,
 - ✓ wiedzieli, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamiętali o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczyli ich,
 - ✓ starali się nieść pomoc potrzebującym, również w sytuacjach codziennych, a także wiedzieli, że ludzie żyją w różnych warunkach i dlatego nie można chępić się bogactwem ani dokuczać dzieciom z biedniejszych środowisk.

Dodać tu trzeba, że wymienione wartości etyczne można przybliżać, korzystając z baśni, bajek i opowiadań, a także kierując obserwacjami i rozmowami, które towarzyszą wydarzeniom, w których dzieci uczestniczą.

Blok 2

Umiejętności samoobsługowe i techniczne kształtowane w przedszkolu i w edukacji wczesnoszkolnej (ze szczególnym uwzględnieniem klasy I), a także zajęcia z komputerem w przedszkolu i w szkole

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować wyjaśnienie następujących kwestii:

- a) konieczność kształtowania czynności samoobsługowych i nawyków kulturalnego zachowania się dzieci (kryzys wychowania rodzinnego, konieczność przestrzegania powszechnie akceptowanych form zachowania, status społeczny placówek edukacyjnych itp.),
- b) uwarunkowania psychologiczne i pedagogiczne kształtowania zachowań prospołecznych oraz wdrażania dzieci do utrzymywania ładu i porządku wokół siebie,
- c) ważniejsze wiadomości o wspomaganiu rozwoju umysłowego poprzez zabawy konstrukcyjne i budzeniu zainteresowań technicznych u dzieci,
- d) podstawy pedagogiczne wychowania technicznego w przedszkolu i w szkole,
- e) wprowadzenie do zajęć komputerowych w przedszkolu i w szkole: cele i organizacja takich zajęć,
- f) reguły współpracy z rodzicami w sprawie kształtowania umiejętności określonych w tym obszarze edukacji dzieci.

Ponadto trzeba omówić ważniejsze problemy z zakresu metodyki:

- kształtowania czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych, a także wdrażania do utrzymywania ładu i porządku wokół siebie i w swoim otoczeniu, aby dzieci kończące przedszkole i mali uczniowie:
 - ✓ umieli poprawnie umyć i wytrzeć się oraz umyć zęby, a także orientowali się w tym, że utrzymywanie higieny osobistej jest warunkiem zdrowia,

- ✓ właściwie zachowywali się przy stole podczas posiłków, nakrywali do stołu i sprząтали po sobie,
- ✓ samodzielnie korzystali z toalety i zachowywali się tam zgodnie z przyjętymi zwyczajami,
- ✓ samodzielnie ubierali i rozbierali się, dbali o osobiste rzeczy i nie narażali ich na zgubienie lub kradzież,
- ✓ utrzymywali porządek wokół siebie i w swoim otoczeniu;
- wspomaganie rozwoju umysłowego poprzez zabawy konstrukcyjne i budzenie zainteresowań technicznych, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ wznosiły konstrukcje z klocków i tworzyły kompozycje z różnorodnych materiałów (np. przyrodniczych), miały poczucie sprawstwa („potrafię to zrobić”) i odczuwały radość z wykonanej pracy,
 - ✓ używały właściwie prostych narzędzi podczas majsterkowania,
 - ✓ interesowały się urządzeniami technicznymi (np. używanymi w gospodarstwie domowym), rozumiały, jak one działają i zachowywały ostrożność przy korzystaniu z nich;
- wychowania do techniki (poznawanie urządzeń, obsługiwanie i szanowanie ich) i działalności konstrukcyjnej, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ wiedzieli, jak ludzie wykorzystywali dawniej i dziś siły przyrody (wiatr, woda); konstruowali (majsterkowali) latawce, wiatraczki, tratwy itp.,
 - ✓ znali ogólne zasady działania urządzeń domowych (np. latarka, odkurzacz, zegar), posługiwali się nimi, nie psując ich,
 - ✓ budowali z różnorodnych przedmiotów (pudła, koce, patyki itp.), np. szalasy, namioty, wagi, tor przeszkód,
 - ✓ w miarę możliwości konstruowali urządzenia techniczne z gotowych zestawów do montażu (dźwigi, samochody, samoloty, statki, domy itp.);
- dbałości o bezpieczeństwo, żeby mali uczniowie:
 - ✓ utrzymywali porządek wokół siebie (na swoim stoliku, w sali zabaw, szatni i w ogrodzie), sprząтали po sobie i pomagali innym w utrzymywaniu porządku,
 - ✓ znali zagrożenia wynikające z niewłaściwego używania sprzętów, urządzeń, leków, środków czystości i ochrony roślin itp., ostrożnie się z nimi obchodzili,
 - ✓ wiedzieli, jak należy bezpiecznie poruszać się na drogach (w tym na rowerze) i korzystać ze środków komunikacji; orientowali się, jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku, np. powiadomić dorosłych;
- zajęć komputerowych, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ posługiwali się komputerem w podstawowym zakresie: uruchamiali program, posługując się myszą i klawiaturą,
 - ✓ wiedzieli, jak trzeba korzystać z komputera, żeby nie narażać własnego zdrowia,
 - ✓ stosowali się do ograniczeń dotyczących korzystania z komputera.

Blok 3

Wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna: rozwój mowy i wspomaganie dzieci w porozumiewaniu się z innymi, edukacja polonistyczna, nauka języka obcego oraz wychowanie przez sztukę – małe formy teatralne

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować:

- a) przypomnienie prawidłowości rozwoju mowy dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym,
- b) omówienie sposobów pomagania dzieciom w przewyżnianiu zaburzeń w rozwoju mowy, w tym także sposobów współpracy z rodzicami w tym zakresie,
- c) przedstawienie wartości edukacyjnych stosowania małych form teatralnych w edukacji dzieci,
- d) wyjaśnienie, dlaczego głównym zadaniem wychowania przedszkolnego jest kształtowanie gotowości dzieci do opanowania umiejętności czytania i pisanie, że nie oznacza to zakazu nauki czytania w przedszkolu (jeżeli nauczycielka ukształtuje taką gotowość, może uczyć dzieci czytania – nie może być jednak tak, że dzieci rozpoczynają naukę w szkole bez należytej gotowości do opanowania tych ważnych umiejętności),
- e) przypomnienie zakresów i sposobów kształtowania u dzieci gotowości do nauki czytania i pisanie,
- f) przedstawienie logiki układu treści kształcenia w zakresie edukacji polonistycznej: treści kształcenia polonistycznego realizowane w klasie I na tle tego, czego dzieci nauczyły się w przedszkolu i tego, czego będą uczyć się w klasie II i III szkoły podstawowej,
- g) omówienie zakresu nauki języka nowożytnego w edukacji początkowej dzieci,
- h) przedyskutowanie reguł współpracy z rodzicami w sprawie kształtowania umiejętności zawartych w tym obszarze kształcenia.

Ponadto trzeba omówić ważniejsze problemy z metodyki:

- wspomaganie rozwoju mowy u dzieci, aby dzieci kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:
 - ✓ potrafiły zwracać się bezpośrednio do rozmówcy, starały się mówić poprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym,
 - ✓ mówiły płynnie, niezbyt głośno, dostosowując ton głosu do sytuacji,
 - ✓ uważnie słuchały, pytały o niezrozumiałe fakty i formułowały dłuższe wypowiedzi o ważnych sprawach i w rozumiały sposób mówiły o swoich potrzebach i decyzjach.;
- wychowania przez sztukę w zakresie hasła „dziecko widzem i aktorem”. Chodzi o to, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ wiedziały, jak należy się zachować na uroczystościach, np. na koncercie, festynie, przedstawieniu, w teatrze, w kinie,
 - ✓ odgrywały role w zabawach parateatralnych, posługując się mową, mimiką, gestem i ruchem; umiały posługiwać się rekwizytami (np. maską);
- kształtowania gotowości do nauki czytania i pisanie tak prowadzonej, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ potrafiły określić kierunki oraz miejsca na kartce papieru, rozumiały polecenia typu: „Narysuj kółko w lewym górnym rogu kartki.”, „Narysuj szlaczek, zaczynając od lewej strony kartki.”,

- ✓ starały się uważnie patrzeć (organizować pole spostrzeżeniowe), aby rozpoznać i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach,
- ✓ dysponowały sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania,
- ✓ interesowały się czytaniem i pisanem oraz książkami,
- ✓ słuchały np. opowiadań, baśni i rozmawiały o nich,
- ✓ układały krótkie zdania, dzieliły zdania na wyrazy, dzieliły wyrazy na sylaby, a także wyodrębniały głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej,
- ✓ rozumiały sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków oraz często stosowanych oznaczeń i symboli, np. w przedszkolu, na ulicy, na dworcu,
- ✓ były gotowe do nauki czytania i pisania w takim zakresie, aby w klasie I mogły bez większych trudności uczyć się czytania i pisania;
- edukacji polonistycznej, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka potrafili: a) obdarzać uwagą dzieci i dorosłych, słuchać ich wypowiedzi i zrozumieć, co przekazują oraz w jasny sposób komunikować swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia itp., b) uczestniczyć w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowanych literaturą, c) rozmawiać w kulturalny sposób: zwracając się bezpośrednio do rozmówcy, mówiąc na temat, zadając pytania i odpowiadając na pytania innych osób, dostosowując ton głosu do sytuacji (np. nie mówić zbyt głośno),
 - ✓ w zakresie umiejętności czytania i pisania: a) rozumieli sens kodowania oraz dekodowania, b) odczytywali uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy itp., c) znali wszystkie litery alfabetu, d) czytali i rozumieli proste, krótkie teksty, e) pisali proste, krótkie zdania: przepisywali, pisali z pamięci; dbali o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzegali zasad kaligrafii), f) posługiwali się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie g) interesowali się książką i czytaniem, h) słuchali w skupieniu czytanych utworów (np. baśni, opowiadań, wierszy), czytali w miarę swych możliwości lektury wskazane przez nauczyciela,
 - ✓ w zakresie w małych form teatralnych: a) potrafili uczestniczyć w zabawie teatralnej, ilustrując mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego, b) rozumieli umowne znaczenie rekwizytu i umieli posłużyć się nim w odgrywanej scenie, c) odtwarzali z pamięci teksty dla dzieci, np. wiersze, piosenki, fragmenty prozy;
- wspomaganie dzieci w porozumiewaniu się z osobami, które mówią innym językiem, aby dzieci kończące klasę I:
 - ✓ rozumiały proste polecenia i właściwie na nie reagowały,
 - ✓ nazywały obiekty w najbliższym otoczeniu,
 - ✓ recytowały wierszyki i rymowanki, a także śpiewały piosenki z repertuaru dziecięcego,
 - ✓ rozumiały sens opowiedzianych historyjek, gdy są wspierane obrazkami, gestami, przedmiotami itp.,
 - ✓ stopniowo budowały swoją świadomość językową w zakresie języka obcego i ojczystego.

Blok 4

Wychowanie fizyczne i kształtowanie sprawności ruchowej, dbałość o wychowanie zdrowotne i troska o to, aby dzieci potrafiły zadbać o bezpieczeństwo swoje i innych

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować:

- a) przypomnienie prawidłowości rozwoju fizycznego dzieci (w tym także normy dla wzrostu, wagi i sprawności fizycznej dzieci – chodzi o dostrzeganie wskaźników zaburzeń w rozwoju fizycznym),
- b) uświadomienie, co wynika z faktu, że złoty wiek motoryczności dzieci przypada na okres przedszkolny i pierwsze lata nauki w szkole,
- c) omówienie zależności pomiędzy rozwojem fizycznym i umysłowym dzieci,
- d) omówienie warunków i organizacji wychowania fizycznego w przedszkolach i w szkole,
- e) omówienie sposobów współpracy z rodzicami w zakresie dbałości o rozwój fizyczny i zdrowie dzieci,
- f) przedstawienie sposobów dbania w przedszkolu i w szkole o rozwój fizyczny dzieci z zaburzeniami rozwoju ruchowego,
- g) pokazanie, że wychowanie zdrowotne jest zawarte wielu obszarach kształcenia, dotyczy to także takiego wychowania dzieci, aby potrafiły dbać o bezpieczeństwo swoje i innych.

Ponadto trzeba omówić ważniejsze problemy z metodyki:

- wychowania zdrowotnego i kształtowania sprawności fizycznej, aby dzieci rozpoczynające naukę w szkole:
 - ✓ potrafiły – w miarę swych możliwości – dbać o swoje zdrowie i orientowały się w zasadach zdrowego żywienia,
 - ✓ dostrzegały związek pomiędzy chorobą a leczeniem, poddawały się leczeniu i rozumiały konieczność stosowania się do zaleceń np. lekarza w sytuacji choroby,
 - ✓ chętnie uczestniczyły w zajęciach ruchowych, zabawach i grach (w ogrodzie przedszkolnym, w parku, na boisku, w sali gimnastycznej) i były sprawne fizycznie zgodnie z normami opracowanymi dla wieku przedszkolnego;
- wychowania fizycznego, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ chętnie uczestniczyli w zajęciach rozwijających sprawność ruchową (zgodnie z regułami obowiązującymi), a także w *sportach całego życia*,
 - ✓ potrafili: a) chwytać piłkę, rzucać nią do celu i na odległość, toczyć i kozłować, b) pokonywać przeszkody naturalne i sztuczne, c) wykonywać ćwiczenia równoważne,
 - ✓ rozumieli, że trzeba dbać o prawidłowy sposób siedzenia w ławce (nie garbić się),
 - ✓ wiedzieli, jakimi zagrożeniami dla zdrowia są choroby i że można im zapobiegać poprzez: zdrowy tryb życia, szczepienia ochronne, właściwe odżywianie się, przestrzeganie higieny,
 - ✓ rozumieli, że w sytuacji choroby trzeba zachowywać się zgodnie z zaleceniami np. lekarza,
 - ✓ rozumieli sytuację, w jakiej znajdują się dzieci niepełnosprawne i pomagali im rozsądnie i im na miarę swych możliwości;

- wdrażania dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych, aby dzieci kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:
 - ✓ wiedziały, jak trzeba zachować się w sytuacji zagrożenia i gdzie można otrzymać pomoc, umiały o nią poprosić,
 - ✓ orientowały się w bezpiecznym poruszaniu się po drogach i korzystaniu ze środków transportu,
 - ✓ znały zagrożenia płynące ze świata ludzi, roślin oraz zwierząt i unikały ich,
 - ✓ wiedziały, że nie można samodzielnie zażywać lekarstw i stosować środków chemicznych (np. środków czystości),
 - ✓ dążyły do samodzielnego i bezpiecznego organizowania czasu wolnego i miały rozeznanie w tym, gdzie można się bezpiecznie bawić, a gdzie nie.

Blok 5

Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci wraz z ich edukacją matematyczną w przedszkolu i w edukacji szkolnej

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować omówienie następujących zagadnień:

- a) wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci w poszczególnych zakresach edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej,
- b) relacje pomiędzy rozumowaniem i procesami emocjonalnymi (procesy emocjonalne wyznaczają ramy i przebieg procesów intelektualnych),
- c) prawidłowości rozwojowe kształtowania się tych strategii intelektualnych, które są preferowane w edukacji szkolnej: orientacja przestrzenna, coraz sprawniejsza klasyfikacja, wnioskowanie o obserwowanych zamianach, przewidywanie, co może się zdarzyć i rozumowanie przez wgląd,
- d) proces wspomagania dzieci w rozwijaniu zdolności do racjonalnego zachowania się w sytuacjach pełnych napięć i emocji ujemnych,
- e) kształtowanie umiejętności liczenia i rachowania,
- f) wspieranie dzieci w rozumowaniu operacyjnym koniecznym przy kształtowaniu pojęć liczbowych oraz tych zakresach rozumowania, które są niezbędne do rozumienia sensu pomiaru wielkości ciągłych,
- g) ograniczenia edukacyjne zeszytów ćwiczeń,
- h) rola i przebieg wstępnej matematyzacji w kształtowaniu wiadomości i umiejętności dzieci,
- i) związki pomiędzy domową edukacją i edukacją szkolną matematyczną, metody współpracy z rodzicami dzieci.

Ponadto trzeba omówić ważniejsze zakresy metodyki:

- wspierania dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia, aby dzieci kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:
 - ✓ przewidywały, w miarę swoich możliwości, jakie będą skutki czynności manipulacyjnych na przedmiotach (wnioskowanie o wprowadzanych i obserwowanych zmianach),
 - ✓ grupowały obiekty w sensowny sposób (klasyfikowały) i formułowały uogólnienia typu: to do tego pasuje, te obiekty są podobne, a te są inne,

- ✓ starały się łączyć przyczynę ze skutkiem i próbowały przewidywać, co się może zdarzyć, a także aby coraz skuteczniej rozumowały przez wgląd podczas rozwiązywania problemów,
- ✓ orientowały się w otoczeniu i potrafiły porozumiewać się odnośnie kierunków i położenia znajdujących się w nim obiektów;
- wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ liczyły obiekty w możliwie szerokim zakresie i rozróżniały błędne liczenie od poprawnego,
 - ✓ wyznaczały wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych,
 - ✓ ustalały równoliczność dwóch zbiorów i posługiwały się liczebnikami porządkowymi,
 - ✓ rozróżniały stronę lewą i prawą, określały kierunki i ustalały położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, a także w odniesieniu do innych obiektów,
 - ✓ wiedziały, na czym polega pomiar długości i znały proste sposoby mierzenia, np. krokami, stopa za stopą,
 - ✓ znały stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy w roku;
- edukacji matematycznej, aby dzieci kończące klasę I:
 - ✓ bez trudu ustalały równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach, a także układały obiekty (np. patyczki) w serie rosnące i malejące, numerowały je; wybierały obiekt w takiej serii i określały następne oraz poprzednie,
 - ✓ klasyfikowały obiekty: tworzyły kolekcje (np. zwierzęta, zabawki, rzeczy do ubrania), a także stosowały rozumowania operacyjne w klasyfikacji na poziomie konkretnym,
 - ✓ zachowywały się rozumnie w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego, a także dążyły do pomyślnego zakończenia sytuacji życiowych i rozwiązywania zadań szkolnych,
 - ✓ wyprowadzały kierunki od siebie i innych osób oraz określały położenie obiektów względem siebie i obranego obiektu,
 - ✓ orientowały się na kartce papieru i bez trudu odnajdywały informacje (np. w lewym górnym rogu), rysowały strzałki we właściwym kierunku, itp.,
 - ✓ dostrzegały symetrię i potrafiły narysować drugą połowę figury symetrycznej oraz figury w powiększeniu i pomniejszeniu, a także kontynuowały regularności w prostych motywach (np. szlaczki),
 - ✓ sprawnie liczyły obiekty (dostrzegały regularności dziesiętkowego systemu liczenia), wymieniały liczebniki dalej od wybranej liczby, a także liczyły wspak,
 - ✓ wyznaczały sumy (dodawały) i różnice (odejmowały), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach (bez ograniczania zakresu liczbowego), sprawnie dodawały i odejmowały (w zakresie do 10), a także radziły sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania,
 - ✓ zapisywały rozwiązanie zadania, także zadania z treścią przedstawionego słownie (w konkretnej sytuacji), stosując zapis cyfrowy i znaki działań,
 - ✓ rozumiały sens pomiaru: długości (mierzyły długość, posługując się linijką, miarką krawiecką, stolarską; porównując długości obiektów), ciężaru (po-

- trafiły ważyć przedmioty, różnicować przedmioty cięższe, lżejsze i wiedziały, że towar w sklepie jest pakowany według wagi), płynów (odmierzały płyny kubkiem i miarką litrową), czasu (nazywały dni w tygodniu i miesiące w roku; w kalendarzu potrafiły znaleźć określoną datę np. urodzin, a także rozpoznawały czas na zegarze) w takim zakresie, który pozwala im orientować się w ramach czasowych szkolnych zajęć i domowych obowiązków,
- ✓ radziły sobie w zakresie obliczeń pieniężnych: a) znały będące w obiegu monety i banknot o wartości 10 zł., b) znały wartość nabywczą monet i radziły sobie w sytuacji kupna i sprzedaży, c) rozumiały pojęcie długu i konieczność spłacenia go.

Blok 6

Edukacja przyrodnicza, ze szczególnym omówieniem problemów wychowania dzieci dla rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt, oraz wspomaganie ich w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować omówienie następujących zagadnień:

- a) konieczność wspomagania dzieci w kształtowaniu tych rozumowań, które pomogą im rozumieć sens zjawisk przyrodniczych, a także fenomen życia roślin i zwierząt (chodzi o wnioskowanie o zmianach – odwracalnych, nieodwracalnych, częściowo odwracalnych – oraz przewidywanie tego, co też zdarzyć się może),
- b) konieczność kształtowania wiadomości przyrodniczych w naturalnym środowisku, a nie tylko w trakcie rozwiązywania zadań zawartych w zeszytach ćwiczeń, oglądania filmów przyrodniczych itp.,
- c) sposoby organizowania kącików przyrodniczych oraz prowadzenia hodowli w przedszkolu i w szkole,
- d) sposoby organizowania edukacyjnie skutecznych i bezpiecznych wycieczek przyrodniczych,
- e) związki pomiędzy domową edukacją i szkolną edukacją przyrodniczą oraz metody współpracy z rodzicami dzieci.

Ponadto trzeba omówić ważniejsze zakresy metodyki:

- pomagania dzieciom w takim rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ rozpoznawały i nazywały zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla poszczególnych pór roku,
 - ✓ podejmowały rozsądne decyzje i nie narażały się na niebezpieczeństwo wynikające z pogody, np. wiedziały, że nie stoi się pod drzewem w czasie burzy, nie zdejmuje się czapki w mroźną pogodę,
 - ✓ wiedziały, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w radiu i w telewizji, np. że będzie padał deszcz, śnieg, wiał wiatr; stosuje się do podawanych informacji w miarę swoich możliwości;
- wychowania dla poszanowania roślin i zwierząt, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ potrafiły wymienić rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych, np. na polu, na łące, w lesie,

- ✓ wiedziały, jakie warunki są potrzebne do rozwoju zwierząt (przestrzeń życiowa, bezpieczeństwo, pokarm) i wzrostu roślin (światło, temperatura, wilgotność),
- ✓ potrafiły wymienić zmiany zachodzące w życiu roślin i zwierząt w kolejnych porach roku; wiedziały, w jaki sposób człowiek może je chronić i pomóc im, np. przetrwać zimą,
- ✓ były przekonane o konieczności dbania o środowisko przyrodnicze w swoim otoczeniu;
- edukacji przyrodniczej realizowanej w szkole, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ rozpoznawali rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka),
 - ✓ znali sposoby przystosowania się zwierząt do poszczególnych pór roku: odloty i przyloty ptaków, zapadanie w sen zimowy itp.,
 - ✓ potrafili wymienić warunki konieczne do rozwoju roślin i zwierząt w gospodarstwie domowym, w szkolnych uprawach i hodowlach itp.,
 - ✓ umieli prowadzić proste hodowle i uprawy (np. w kąciku przyrody),
 - ✓ znali pożyteczne znaczenie zwierząt dla środowiska: niszczenie szkodników przez ptaki, zapylanie kwiatów przez owady, spulchnianie gleby przez dżdżownice itp.,
 - ✓ orientowali się w zagrożeniach dla środowiska przyrodniczego ze strony człowieka (wypalanie łąk i ściernisk, zatrucie powietrza i wód, pożary lasów, odpady i spalanie śmieci itp.),
 - ✓ chronili przyrodę w miarę swych możliwości (nie śmiecili, szanowali rośliny, zachowywali ciszę w parku i w lesie, pomagali zwierzętom przetrwać zimą i upalne lato itp.),
 - ✓ znali zagrożenia czyhające na człowieka ze strony zwierząt (niebezpieczne i chore zwierzęta) i roślin (np. trujące owoce, liście, grzyby),
 - ✓ wiedzieli, jak należy segregować śmieci; rozumieli sens stosowania opakowań ekologicznych,
 - ✓ nazywali przebieg zjawisk atmosferycznych w kolejnych porach roku oraz podejmowali rozsądne decyzje i nie narażali się na niebezpieczeństwo,
 - ✓ potrafili obserwować pogodę i prowadzić obrazkowy kalendarz pogody,
 - ✓ wiedzieli, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w radiu lub w telewizji i – w miarę swych możliwości – stosowali się do komunikatów o pogodzie, np. ubierali się odpowiednio do pogody,
 - ✓ wiedzieli, jakie znaczenie ma woda w życiu człowieka, roślin i zwierząt, a także zdawali sobie sprawę z tego, że należy oszczędzać wodę.

Blok 7

Wychowanie przez sztukę: edukacja muzyczna i plastyczna w przedszkolu i w szkole, ze szczególnym uwzględnieniem klasy I

Merytoryczne wprowadzenie do tego bloku powinno obejmować omówienie następujących zagadnień:

- a) psychologiczne i pedagogiczne podstawy edukacji muzycznej dzieci przedszkolnych i małych uczniów,
- b) psychologiczne i pedagogiczne podstawy edukacji plastycznej dzieci przedszkolnych i małych uczniów,

- c) sposoby rozwijania uzdolnień muzycznych i plastycznych dzieci w warunkach przedszkola i szkoły,
- d) treści wychowania przez sztukę zawarte w *Podstawach*, począwszy od przedszkola poprzez edukację wczesnoszkolną i w następnych etapach edukacji,
- e) organizowanie środowiska, które sprzyja wychowaniu przez sztukę w warunkach wielkiego i małego miasta i na wsiach, w tym także organizowanie wydarzeń artystycznych promujących wychowanie przez sztukę i rozwijanie zdolności artystycznych dzieci.

Ponadto trzeba omówić ważniejsze zakresy metodyki:

- wychowania przez muzykę i śpiew, płąsy i taniec, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ śpiewały piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe,
 - ✓ chętnie uczestniczyły w zbiorowym śpiewie, w tańcach i muzykowaniu,
 - ✓ dostrzegały zmiany dynamiki, tempa i wysokości dźwięku utworu muzycznego, wyrażały je, pływając lub tańcząc,
 - ✓ tworzyły muzykę, korzystając z instrumentów perkusyjnych (oraz innych przedmiotów), a także improwizując ją ruchem,
 - ✓ w skupieniu słuchały muzyki, w tym także muzyki poważnej;
- wychowania przez sztukę i różne formy plastyczne, aby dzieci kończące przedszkole:
 - ✓ przejawiały, w miarę swoich możliwości, zainteresowanie wybranymi zabytkami i dziełami sztuki oraz tradycjami i obrzędami ludowymi ze swojego regionu,
 - ✓ chciały i umiały wypowiadać się w różnych technikach plastycznych i przy użyciu prostych środków wyrazu (kształt i barwa), kompozycji i form konstrukcyjnych;
- edukacji plastycznej i medialnej, aby uczniowie klasy I:
 - ✓ chcieli i potrafili wypowiadać się w różnych technikach plastycznych na płaszczyźnie oraz w przestrzeni, a także sprawnie posługiwali się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura,
 - ✓ chcieli i potrafili ilustrować sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką itp.,
 - ✓ umieli wykonać proste rekwizyty (lalka, pacynka itp.) i wykorzystywali je w małych formach teatralnych,
 - ✓ tworzyli przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszkają, np. pisanki, palmy wielkanocne, wycinanki, kompozycje z bibułki,
 - ✓ rozpoznawali wybrane dziedziny sztuki: architekturę (także architekturę zieloną), malarstwo, rzeźbę, grafikę; wypowiadali się na ich temat,
 - ✓ korzystali z narzędzi multimedialnych dla wyrażania własnych intencji twórczych, np. w formie listu obrazkowego,
 - ✓ przestrzegali rozsądnych ram czasowych korzystania z telewizji, komputera;
- edukacji muzycznej, aby uczniowie kończący klasę I:
 - ✓ potrafili powtórzyć prostą melodię, wykonać śpiewankę i rymowaną,
 - ✓ śpiewali piosenki z dziecięcego repertuaru,
 - ✓ umieli odtwarzać proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych,
 - ✓ chcieli i potrafili wyrażać nastrój i charakter muzyki, pływając i tańcząc (reagując na zmianę tempa i dynamiki),

- ✓ realizowali proste schematy rytmiczne: tataizacją, gestodźwiękami, ruchem całego ciała,
- ✓ wiedzieli, że muzykę można zapisać i odczytać, a także aby orientowali się, w jaki sposób można to zrobić,
- ✓ świadomie i aktywnie słuchali muzyki, potem wyrażali swe doznania werbalnie i niewerbalnie,
- ✓ potrafili kulturalnie zachowywać się na koncercie, a także w trakcie śpiewania hymnu.

Blok 8

Diagnoza gotowości do podjęcia nauki w szkole i prowadzenie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych dla dzieci, które tego potrzebują

W obrębie tego obszaru działalności pedagogicznej nauczycieli przedszkola trzeba omówić następujące problemy:

- oczekiwania, którym dzieci muszą sprostać na początku podjęcia nauki i w trakcie kształtowania wiadomości i umiejętności określonych w nowych *Podstawach edukacji wczesnoszkolnej*;
- konsekwencje różnic indywidualnych w rozwoju umysłowym dzieci i organizacji oraz przebiegu edukacji szkolnej;
- powstawanie i narastanie specyficznych oraz nadmiernych trudności w nauce, nakładanie się przyczyn wtórnych na pierwotne oraz niszczące konsekwencje tego mechanizmu;
- konieczność podejmowania działań profilaktycznych: zalecenia zawarte w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego*;
- założenia, organizacja i przebieg diagnozy gotowości dzieci do podjęcia nauki w szkole;
- metody przydatne w ustalaniu gotowości dzieci do podjęcia nauki w szkole, interpretacja wyników i wyprowadzanie wniosków odnośnie prowadzenia zajęć dydaktycznych, gdy dziecko potrzebuje wsparcia;
- konstruowanie programu zajęć dydaktyczno-wyrównawczych stosowanie do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka;
- podstawy intensywnego wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci;
- metodyka prowadzenia zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z dziećmi w zakresie:
 - ✓ kształtowania podatności na uczenie się pod kierunkiem dorosłego oraz rozwijania u dzieci umiejętności społecznych,
 - ✓ wspomaganie rozwoju czynności intelektualnych, które będą dzieciom potrzebne do rozumienia siebie i otoczenia, a także w nauce szkolnej,
 - ✓ wspomaganie rozwoju mowy i umiejętności porozumiewania się z innymi,
 - ✓ wspomaganie dzieci w kształtowaniu spostrzegawczości i pamięci wzrokowej,
 - ✓ wspomaganie dzieci w uważnym słuchaniu i rozwijaniu słuchu fonemetycznego w zakresie potrzebnym im do nauki czytania i pisania,
 - ✓ dbałości o zdrowie i rozwój fizyczny dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem sprawności rąk i koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - ✓ wspierania rozwoju dzieci z niekorzystną dominacją stroną ze względu na naukę czytania i pisania,

- ✓ kształtowania u dzieci gotowości do nauki czytania i pisania,
- ✓ wspomagania dzieci w kształtowaniu umiejętności matematycznych potrzebnych w sytuacjach życiowych i w edukacji matematycznej;
- współpraca z rodzicami dzieci, które uczestniczą w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, których celem jest ukształtowanie pełnej gotowości do podjęcia nauki w szkole.

3. Ważniejsze kwestie organizacyjne

Jak już wcześniej zaznaczyłam w konferencjach tych mają uczestniczyć nauczyciele przedszkoli i klas początkowych, niezależnie od formuły organizacyjnej placówki, w której pracują. Nie można pominąć, na przykład, nauczycieli z przedszkoli prywatnych lub organizować konferencji osobno dla nauczycieli przedszkoli, osobno dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

Opisane konferencje szkoleniowe obejmują wszystkie obszary edukacyjne występujące w *Podstawach*, dlatego warto organizować je w podanym zakresie, chociaż kolejność ich może być dowolna. Ze względu na obszerność problemów, które w są w nich wymienione, na każdą trzeba przeznaczyć kilka godzin jednego dnia. Wykłady na opisanych konferencjach szkoleniowych realizować powinny osoby kompetentne w opisanych obszarach edukacyjnych. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby np. konferencje szkoleniowe organizowane dla nauczycieli z terenu Wrocławia realizowali specjaliści wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej z Dolnego Śląska.

Formą wiodącą mają być wykłady w połączeniu z merytoryczną dyskusją koncentrującą się wokół omawianych problemów. Sprawdza się następująca formuła organizacyjna:

- organizator konferencji szkoleniowej ogłasza jej temat i zakres problemów, które będą omówione i zaprasza na nią nauczycieli przedszkoli i klas początkowych,
- zaproszeni nauczyciele przynoszą ze sobą *Podstawy programowe wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej*,
- osoby kompetentne wygłaszają wykłady na podane wcześniej tematy,
- konferencja kończy się dyskusją.

Dodać tu trzeba, że celem opisanych konferencji szkoleniowych nie jest podawanie nauczycielom krok po kroku, co mają realizować na zajęciach z dziećmi. O wiele ważniejsze jest merytoryczne przygotowanie ich do realizowania treści kształcenia w takim zakresie, jaki jest podany w *Podstawach*. Dlatego co najmniej dyskusyjne jest wspólne opracowywanie scenariuszy zajęć. Praca nad scenariuszem zajmuje bowiem sporo czasu, a obejmuje niewielki fragment działalności pedagogicznej nauczyciela. Na przykład opracowanie scenariusza zajęć do obszaru wspomagania rozwoju umysłowego wraz z edukacją matematyczną to szczegółowy opis w przybliżeniu 1/200 czasu edukacyjnego (w każdym dniu realizowane są takie zajęcia, czyli 5 dni w tygodniu x 40 tygodni). Nie oznacza to jednak, że neguję wartość dobrze opracowanego scenariusza zajęć, nie taki jest jednak cel opisanych konferencji szkoleniowych.